

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ (ПРОЕКТ)

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

У статті розглядається система профорієнтаційної роботи з майбутніми абітурієнтами факультету фізичного виховання. Запропоновано інструкції для викладачів-методистів, які є керівниками педагогічної практики, та для студентів. Наведено зразок звітної документації.

Ключові слова: профорієнтаційна робота, інструкція по здійсненню профорієнтаційної роботи, факультет фізичного виховання.

Постановка проблеми. У системі вищої педагогічної освіти України останнім часом відчувається загострення проблеми готовності випускників ВНЗ до здійснення професійної діяльності, яка визначається отриманою спеціальністю. З одного боку, це обумовлено низкою соціальних чинників, які демотивують молодь працювати за фахом, а з іншого – розчаруванням в обраній раніше професії.

Особистісна готовність до професійного самовизначення характеризується умотивованістю вибору, що базується на засадах знань про майбутню професійну діяльність та на основі усвідомлення власних інтересів, з урахуванням відповідності особистісних характеристик вимогам професії.

Вторинна профорієнтація студентів, яка здійснюється під час навчання у ВНЗ, не завжди виявляється достатньою для професійного становлення, розвитку та самореалізації особистості майбутніх фахівців.

Первинна профорієнтація у загальноосвітніх навчальних закладах часто обмежується стандартною інформацією про ВНЗ регіону, переліком спеціальностей, за якими здійснюється підготовка, списком предметів, за якими відбуваються вступні випробування. При цьому учні не отримують достатньої інформації про зміст та характер професії, яку вони обирають, про вимоги, які пред'являються до особистості даного фаху. Іноді вибору професії сприяє наслідування значущої для молодшої людини особи, тобто профорієнтація відбувається "за компанію", "щоб не було нудно", "щоб було веселіше".

Певним чином сприяє профорієнтаційній роботі проведення днів відкритих дверей у ВНЗ, але відвідують їх, як правило, лише майбутні абітурієнти, які проживають у тому ж населеному пункті.

З огляду на вище сказане, можна сказати, що у більшості випадків стійкого професійного інтересу, який є основою створення внутрішньої мотивації до оволодіння професією, у майбутніх абітурієнтів не формується. Тому існує проблема залучення до здійснення профорієнтаційної роботи не тільки вчителів шкіл, але й студентів і викладачів-методистів, які керують педагогічною практикою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Академік АПН України В. І. Бондар відмічає, що на педагогічні спеціальності вступає лише 58 % абітурієнтів з достатньо високим рівнем професійної спрямованості. З них тільки 29–32 % спрямовані на учительську професію. У решти 42 % вибір професії продиктований іншими обставинами: наявністю додаткових до основної кваліфікації спеціальностей та спеціалізацій, з яких немає вступних випробувань; гарантією вступу якщо не на бюджетну, то на контрактну форму навчання; перспективою працевлаштування не у школі, а у ВНЗ чи на виробництві, в установах; можливістю обійти або відстрочити службу у збройних силах тощо [1, с. 5–6].

Як показують дослідження фахівців різних освітніх галузей, серед вступників до педагогічних ВНЗ 10–18 % становлять абітурієнти з невизначеними професійними інтересами, які впродовж усього періоду навчання переходять з однієї спеціальності на іншу у межах факультету, свого або інших ВНЗ [1; 3]. Це супроводжується процесами особистісної дезадаптації, виникненням тривалого психологічного напруження, підвищенням уразливості до стресогенних факторів, і, як наслідок, виникненням соматичних розладів.

В. А. Худик вбачає негаразди у виборі професії відірваністю шкільних навчальних програм від життєвих реалій, змістом навчання, який не відповідає практиці. Автор наголошує, що педагогам слід орієнтуватися не тільки на формування в учнів певного багажу знань, але й на розкриття у них потенціальної здатності до самостійної діяльності, яка має усвідомлюватись школярами як труд. Це допомагає уникненню емпіричності у профорієнтації учнів, яка часто визначається лише успішністю з деяких предметів [4, с. 2].

Як зазначає Н. О. Мосол, процес становлення особистості майбутнього педагога та формування готовності до вибору професії потребують систематичного керівництва, використання методів активного

соціально-психологічного впливу [3, с. 225]. Тому студентів уже на перших етапах педагогічної практики необхідно привчати до здійснення профорієнтаційної роботи серед учнів шкіл та їх батьків.

Метою нашої роботи є підготовка проекту "Положення про здійснення профорієнтаційної роботи" для факультету фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Пропоноване нами "Положення про здійснення профорієнтаційної роботи" складають такі розділи: "Загальні положення", "Інструкція по здійсненню профорієнтаційної роботи для викладачів-методистів, які є керівниками педагогічної практики з гігієни та спортивної медицини", "Інструкція для студентів факультету фізичного виховання по здійсненню профорієнтаційної роботи під час проходження педагогічної практики" "Зразок довідки про профорієнтаційну роботу (додаток А)".

Загальні положення

1. Профорієнтаційна робота проводиться з метою популяризації професії вчителя фізичної культури, а також залучення нових абітурієнтів до факультету фізичного виховання ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

2. Профорієнтаційна робота здійснюється студентами-практикантами та викладачами-методистами під час педагогічної практики.

3. Профорієнтаційна робота реалізується у двох напрямках:

первинна профорієнтація здійснюється серед учнів початкової та основної школи шляхом пропаганди здорового способу життя, фізичної культури та спорту, формування культури здоров'я, залучення до занять різними видами спорту;

вторинна профорієнтація проводиться серед учнів старших класів, які відвідують спортивні секції, а також тренерів спортивних секцій, які не мають фахової педагогічної освіти, і спрямовується на надання інформації про переваги навчання у ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка на факультеті фізичного виховання і здобуття відповідної кваліфікації.

Пропоновані форми профорієнтаційної роботи такі:

– *бесіди* з вчителями шкіл, учнями різних класів, дітьми, які відвідують спортивні секції, тренерами, батьками тощо;

– *виховні заходи* спортивної та оздоровчої тематики;

– *спеціальні профорієнтаційні заходи* для виявлення професійної спрямованості особистості;

– *зустрічі* з відомими спортсменами, олімпійськими чемпіонами, педагогами, тренерами тощо;

– *розповсюдження інформаційних матеріалів* про діяльність факультету та університету, напрями підготовки фахівців, умови вступу до ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, зокрема на факультет фізичного виховання.

По завершенні терміну педагогічної практики студенти представляють методисту довідки про проведену профорієнтаційну роботу, а методист формує звіт, який подається на кафедру.

Інструкція по здійсненню профорієнтаційної роботи для викладачів-методистів, які є керівниками педагогічної практики з гігієни та спортивної медицини

1. Викладач-методист бере участь у настановчій та підсумковій конференціях з педагогічної практики на факультеті, проводить групові та індивідуальні консультації зі студентами, контролює планування та проведення студентами профорієнтаційної роботи, а також сам здійснює профорієнтаційну роботу під час керівництва педагогічною практикою.

2. Під час настановчої конференції викладач-методист знайомить студентів із загальними положеннями, де викладено мету, напрямки і форми проведення профорієнтаційної роботи, та інструкцією про проведення профорієнтаційної роботи, роздає студентам завдання на період педагогічної практики, забезпечує їх інформаційними матеріалами, визначає форму звіту.

3. Протягом періоду педагогічної практики викладач-методист бере участь у плануванні профорієнтаційної роботи студентів, організовує консультації, методичні наради, затверджує конспекти уроків тощо.

4. З метою поширення профорієнтаційної роботи викладач-методист організовує інформаційні зустрічі з керівництвом закріплених за ним навчальних закладів, вчителями, старшокласниками, батьками тощо.

5. Викладач-методист повинен забезпечити студентам всебічну інформаційну підтримку для застосування ними різноманітних форм організації профорієнтаційної роботи з використанням ефективних методів навчання, нових інформаційних технологій тощо.

6. Оцінка результатів педагогічної практики студентів повинна враховувати зміст та обсяг проведеної ними профорієнтаційної роботи.

7. По завершенні терміну педагогічної практики і перевірки матеріалів, представлених студентами, викладач-методист подає на кафедру звіт про проведену профорієнтаційну роботу, у якому обов'язково вказує:

– перелік навчальних та навчально-спортивних закладів, де здійснювалась профорієнтаційна робота;

- кількість студентів, які були залучені до проведення профорієнтаційної роботи;
 - перелік заходів, які були проведені власне викладачем-методистом та студентами, які знаходились під його керівництвом;
 - дані про розміщення інформаційних матеріалів у керівництва навчальних закладів, на дошках оголошень, Інтернет-сторінках шкіл, безпосередньо у вчителів, тренерів, учнів;
 - висновок про ефективність проведених профорієнтаційних заходів та рекомендації щодо її підвищення.
8. До звіту викладача-методиста обов'язково додаються довідки студентів про проведenu профорієнтаційну роботу (див. додаток А).

**Інструкція для студентів факультету фізичного виховання
по здійсненню профорієнтаційної роботи
під час проходження педагогічної практики**

1. Познайомитись з метою, напрямками і формами проведення профорієнтаційної роботи.
2. Отримати від викладача-методиста завдання з профорієнтаційної роботи, інформаційні матеріали, зразок довідки. Визначити форму звіту.
3. Вивчити рекомендовану літературу з проведення профорієнтаційної роботи серед підлітків та молоді.
4. Розробити власний план профорієнтаційної роботи з урахуванням специфіки навчального закладу та вікових особливостей учнів закріпленого класу. Узгодити план з викладачем-методистом та класним керівником (тренером спортивної секції, заступником директора з виховної роботи).
5. Познайомитись з психолого-педагогічною характеристикою закріпленого класу. Звернути увагу на загальну спеціалізацію класу, учнів, які займаються спортом (визначити, де знаходиться спортивна секція – у школі чи поза нею), стан здоров'я учнів класу (належність до груп здоров'я).
6. При підготовці до уроків запланувати бесіду профорієнтаційної спрямованості, внести її план до плану-конспекту уроку.
7. Випустити з учнями газету або створити Інтернет-сторінку на шкільному сайті з посиланням на сайт факультету та університету.
8. Підготувати та провести позакласний захід профорієнтаційної спрямованості, наприклад, свято здоров'я, туристичний похід тощо.
9. Провести інформаційну бесіду з батьками на батьківських зборах.
10. Передати інформаційні матеріали факультету та університету керівництву навчального закладу та розмістити їх на дошці оголошень.
11. Оформити звітний матеріал з профорієнтаційної роботи за підсумками педагогічної практики: конспекти проведених заходів; психолого-педагогічний щоденник; довідку про проведення профорієнтаційної роботи, засвідчену підписами класного керівника та директора навчального закладу і завірену печаткою (зразок додається – див. додаток А).

Висновки

Профорієнтаційна робота є невід'ємною складовою методичної системи роботи викладачів вищих навчальних закладів і вчителів шкіл. Вона повинна здійснюватись з урахуванням нахилів та здібностей учнівського контингенту, а також регіональної специфіки мережі навчальних закладів.

Студентів, які направляються на педагогічну практику, необхідно заздалегідь готувати до здійснення профорієнтаційної роботи з учнями та їх батьками. Для цього необхідно озброїти студентів відповідними методиками, спрямованими на виявлення нахилів та здібностей учнів до різних видів професійної діяльності, зокрема, до педагогічної та спортивно-педагогічної. Такі методики вимагають ретельної розробки, практичної перевірки й адаптації до специфіки факультету фізичного виховання.

Пропоноване нами "Положення про здійснення профорієнтаційної роботи" також може бути адаптоване до використання на інших факультетах університету та в інших педагогічних вищих навчальних закладах.

Додаток А
Зразок довідки про профорієнтаційну роботу

[штамп навчального закладу]

Д О В І Д К А

Видана студенту (студентці) факультету фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка _____ (ПІБ) _____, в тому, що протягом педагогічної практики з "___" _____ 20___ по "___" _____ 20___ на базі _____ (назва навчального закладу) _____ ним (нею) було здійснено профорієнтаційну роботу з учнями _____ класу (відвідувачами секції _____ (виду спорту) _____, вчителями, батьками, тренерами тощо).

Було проведено такі заходи профорієнтаційного спрямування:

1. ...
2. ...
3. ...

Результати проведеної роботи позитивні. Використані форми та методи проведення профорієнтаційної роботи відповідають віковим особливостям учнів.

Директор школи

(ПІБ)

Заступник директора

(ПІБ)

Класний керівник (тренер)

(ПІБ)

[печатка навчального закладу]

Використані джерела

1. Бондар В. І. Теоретико-методологічні засади формування конкурентоздатності студента педагогічного ВНЗ / В. І. Бондар // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : збірник наукових праць. – Вип. 17 (41). – Ч. 1. – К. : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 375 с. – С. 3–9.
2. Жара Г. І. Компетентність вчителів основ здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку / Г. І. Жара // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : збірник наукових праць. – Вип. 6. – К. : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 267 с. – С. 79–85.
3. Мосол Н. О. До питання формування особистісної готовності до вибору професії психолога / Н. О. Мосол // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : збірник наукових праць. – Вип. 17 (41). – Ч. 1. – К. : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 375 с. – С. 221–227.
4. Худик В. А. Психологическое изучение профессиональной направленности личности в подростковом и юношеском возрасте : Уч.-метод. пособие / В. А. Худик. – К. : Освіта, 1992. – 32 с.

Жарая А. И., Жиденко А. А.

**ПОЛОЖЕНИЕ ОБ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТЫ
НА ФАКУЛЬТЕТЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ (ПРОЕКТ)**

В статье рассмотрена система профориентационной работы с будущими абитуриентами факультета физического воспитания. Предложены инструкции для преподавателей-методистов, являющихся руководителями педагогической практики, и для студентов. Приведён образец отчётной документации.

Ключевые слова: профориентационная работа, инструкция о проведении профориентационной работы, факультет физического воспитания.

Zhara H. I., Zhidenco A. O.

**POSITION ABOUT THE VOCATIONAL ORIENTATION WORK REALAZATION
ON THE PHYSICAL TRAINING FACULTY (PROJECT)**

The system of vocational orientation work with the future university entrants of physical training faculty is considered in the article. The instructions for teachers-methodists, being the leaders of pedagogical practice, and for students are offered. The standard of current document is led.

Key words: vocational orientation work, the instruction of vocational orientation work carrying out, physical training faculty.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2011